

П. В. Одарченко, С. І. Луцій

Лавріненко Юрій Андріянович

ЛАВРІНЕНКО Юрій Андріянович (псевд. і крипт.: Юрій Дивнич, Юрій Гайдар, Д. Коларгонець, Ю. А.; 03. 05. 1905, с. Хижинці Звенигород. пов. Київ. губ., нині Лисян. р-ну Черкас. обл. - 14. 12. 1987, м. Нью-Йорк, похов. у м-ку Бавнд Брук, шт. Нью-Джерсі, США) - літературознавець, публіцист. Член літ. організації «Плуг». Премія Фондації О. і Т. Антоновичів (1986). Закін. Уман. садово-город. технікум (нині Черкас. обл., 1925) та істор.-філол. факультет Харків. ІНО (1930). У 1930-32 навч. в аспірантурі Інституту літ-ри ВУАН, де під керівництвом [О. Білецького](#) захистив канд. дис. «Український епос козацьких дум». Писав передмови до популяр. видань, робив перекл. з рос. мови на укр.; від осені 1932 до жовтня 1933 - пом. завідувач відділу культури з питань літ-ри й мистецтва харків. г. «Вісті ВУЦВК». Літ. діяльність розпочав крит. нарисами «Блакитний-Еллан» (1929), «Василь Чумак», «Творчість Павла Тичини» (обидва - 1930; усі - Харків). 1930-31 у ж. «Плуг» надруковано низку статей і рец., зокрема ст. «Проблема стилю», яку парт. критика гостро засудила, назвавши її автора «речником фашизму». Щоб уникнути арешту, Л. вирішив виїхати з Харкова до м. Алма-Ата (нині Алмати), але вночі на вокзалі був заарешт. У грудні 1933 - лютому 1934 - у в'язниці Харків. ГПУ. У лютому 1934 звільнений без права виїжджати з Харкова. У червні-січні 1935 працював агрономом у великому садівництві в Харкові. У січні 1935 знову заарешт. і 8 лютого 1936 засудж. до 5-ти р. ув'язнення у виправно-труд. таборах. У липні 1936 вивезений етапом до Норил.

концтабору НКВС (Краснояр. край, РФ). Улітку 1939 звільнений і перевезений на Пн. Кавказ, де відбував заслання без права відвідувати Україну. Працював агрономом на Мало-Кабардин. дослідно-зрошув. станції. Коли 1942 німці окупували Пн. Кавказ, Л. вдалося виїхати в Україну. Короткий час перебував у Києві, 1943 переїхав до Львова, де викладав у с.-г. фаховій школі. 1944 емігрував до Австрії, 1947 – до Німеччини у табір для переміщ. осіб. Під час перебування в Австрії та Німеччині Л. надрукував у період. пресі («Літаври», «Українські вісті») низку статей: «Шевченко і Драгоманов», «До 100-ліття заснування Кирило-Мефодіївського братства», «Хвильовий на сцені», «25-ліття театру Леся Курбаса “Березіль”», «Пам’яті Юрія Клена» та ін. Від 1950 мешкав у США. У 1950-і рр. в еміграц. періодиці (ж. «Звено», «Літаври», «Сучасник» та ін.) надрук. бл. 80-ти його статей на різні теми та 2 праці окремими вид. Тут були статті про Д. Гуменну, О. Лятуринську, К. Буревія, Є. Маланюка, Т. Осьмачку, Юрія Клена, А. Кримського, І. Франка, а також 8 статей на театр. теми. Багато рец. вміщено у ж. «Books Abroad». Найголовніші праці – «Ukrainian communism and Soviet-Russian policy toward the Ukraine: an annotated bibliography 1917–1953» («Український комунізм і радянсько-російська політика проти України: анотована бібліографія 1917–1953», Нью-Йорк, 1953), у якій окреслені осн. етапи зародження і формування укр. комунізму, та антологія «Розстріляне відродження. 1917–1933: Поезія–проза–драма–есеї» (Париж, 1959; К., 2001; 2004), що містить вибр. твори П. Тичини, М. Рильського, М. Зерова, В. Сосюри, Т. Осьмачки, П. Филиповича, М. Драй-Хмари, Є. Плужника, М. Бажана, О. Влизька та ін. У розділі «Проза» вміщено уривки з творів М. Хвильового, Г. Косинки, Ю. Яновського та ін., у розділі «Драма» – «Народний Малахій» М. Куліша та уривки з драми К. Буревія «Павло Полуботок», у розділі «Есеї» – статті А. Ніковського, М. Зерова та ін. В антології подано статті Л. про кожного письменника. У 1960-і рр. Л. надрукував бл. 90 статей у ж. «Нові дні», «Листи до приятелів», «Сучасність» та г. «Українські вісті», «Свобода». В англ. «Анналах» УВАН вміщено статтю про Т. Осьмачку та ґрунт. працю «Шевченко і його “Кобзар” в інтелектуальній історії століття» (1962). Після операції на серці 1966 частково втратив зір, була паралізована ліва сторона тіла, однак продовжував працювати. Друкувався у часописах «Листи до приятелів», «Нові дні», «Сучасність», «Український історик», «Останні новини», «Свобода», «Сучасна Україна», «Українська літературна газета», «Українські вісті» та ін. Незважаючи на тяжку хворобу, у 1970-і рр. опубл. 34 літературозн. праць. Із них особливої уваги заслуговує велика ст. «Українська соціал-демократія і її лідер Леся Українка» («Сучасність», 1971, ч. 5, 6, 7–8). Серед ін. ґрунт. праць – «Зруб і парості: Літературно-критичні статті, есеї, рефлексії» (Мюнхен, 1971), де подано нариси про багатьох укр. письменників, «Василь Каразин – архітектор відродження» (Мюнхен, 1975), «На шляхах синтезу клярнетизму» ([Вінніпег], 1977), «Павло

Тичина і його поема "Сковорода" на тлі епохи: Спогади і спостереження» (Мюнхен, 1980), «Чорна пурга та інші спомини» (Мюнхен, 1985); на сторінках «Сучасності» публікував уривки із згадуваних видань. В остан. праці вміщено вступну статтю І. Кошелівця коротку автобіографію Л., його розповідь про втечу двох в'язнів із концтабору, «інші спомини про проф. О. І. Білецького», про 1917-18 у рідному с. Хижинці, останню виставу «Березоля», К. Буревія, передрук розділу зі ст. «Павло Тичина і його поема "Сковорода"», остання стаття - «Література вітаїзму. 1917-1933», закінчується книжка бібліографією праць Л. У своїх творах розвивав літературозн. концепцію про закономірну спадкоємність та наступність літ. поколінь, про те, що кожне з них давало поштовх для народж. молодій зміні, яка хоч і пішла влас. шляхом, все одно продовжила традиції попередників, а також про цілісність укр. культури - материк. та еміграційної. Займався публіцист., громад. діяльністю. Редагував г. «Українські вісті» (м. Новий Ульм, Німеччина, 1948-49), «Літературно-науковий збірник» (Нью-Йорк, 1952), «Українську літературну газету» (Мюнхен, 1955-60; разом із І. Кошелівцем). Л. вивчав проблему нац. визволення українців, аналізуючи об'єктивні та суб'єктивні причини перемог і поразок, проектуючи згадувані події на еміграц. сьогодення у ст. «Українська революція в світлі нашої громадсько-політичної думки», «Визвольний зрив у Галичині на загальному тлі Української Революції в 1917-1923 роках», «Республіка, гетьманщина, "вождизм" і еміграційний уряд», «Триста і тридцять (Ювілей Хмельниччини і 1917-18)», «З-під криги советського соціалізму», «Дещо з досвіду Галичини між двома війнами», «Молодь шукає дороги», «Дороги і роздоріжжя», «Визвольний внесок Галичини. 1. XI. 1918 - 1. XI. 1948», «Визвольна боротьба в Україні і еміграція», «Тероризм як соціальна система СРСР і український спротив», «Проти кого б'є на сполох Д. Донцов?», «На зорі східноєвропейського відродження», «У "мертвому домі" провідної верстви імперії», «Парадокси історичного невігластва», «Розчленованість і єдність Сходу», «Соціалізм і українська революція» та ін. Опублікував у Новому Ульмі к. «В масках епохи: Йосип Гірняк» (1948, у співавт. з В. Хмурим і Є. Блакитним), соц. брошури «На іспиті Великої Революції 1917/18-1948» та «Соціалізм і українська революція» (обидві - 1949). Співзасн. Об'єдн. укр. письменників «Слово», 1954 очолив його президію й започаткував видання зб. «Слово». Л. належав до діячів укр. літ. об'єдн. «МУР». Автор багатьох передач, написаних для «Радіо Свобода». 2005 у Черкас. університеті відбулася конф. «Українське літературно-мистецьке відродження 20-х років ХХ століття: Питання стилю, проблематики, поетики, мови», присвяч. Л., та ювіл. вечір, організов. УВАН у США. Матеріали з архіву Л. зберігаються у відділі рукописів і текстології Інституту літ-ри НАНУ (Київ).

Рекомендована література

1. Одарченко П. Пам'яті Юрія Лавріненка // Сучасність. 1988. № 9;
2. Тарнавський М. Юрій Лавріненко // Там само; Поліщук В. Літописець «Розстріляного відродження»: (До 90-річчя Юрія Лавріненка) // РД. 1996. № 7;
3. Світлична Н. Кілька уточнень до життєпису Юрія Лавріненка // Березіль. 2000. № 11-12;
4. Луцій С. Архів Юрія Лавріненка // СіЧ. 2003. № 6;
5. Її ж. Юрій Лавріненко - дослідник «Розстріляного Відродження» // Там само. 2005. № 5;
6. Наєнко М. Юрій Лавріненко в критиці // Укр. літ.-мист. відродження 20-х рр. ХХ ст. Пит. стилю, проблематики, поетики, мови: Зб. пр. всеукр. наук. конф. Чк., 2005;
7. Поліщук В. Юрій Лавріненко в літературному житті 20-х років // Там само; Луцій С. Із листування Юрія Лавріненка та Уласа Самчука (1948-1980) // Спадщина. Літ. джерелознавство. Текстологія. К., 2006. Т. 2;
8. Її ж. Юрій Лавріненко // ЛУ. 2012, 17 трав.

Бібліографічний опис:

Лавріненко Юрій Андріянович / П. В. Одарченко, С. І. Луцій // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. - К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. - Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-52788>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).